

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 43848/02)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

9 Ιουνίου 2005

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Αγγελόπουλου κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κυρία F. TULKENS, *πρόεδρο,*

Κύριο Κ.Λ. POZAKH,

Κύριο P. LORENZEN,

Κυρία S. BOTOUCHAROVA,

Κυρία E. STEINER

Κύριο Κ. HAJIYEV,

Κύριο D. SPIELMANN, *δικαστές,*

και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 19 Μαΐου 2005,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 43848/02) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, ένας υπήκοος της οποίας, ο κύριος Ανδρέας Αγγελόπουλος («ο προσφεύγων»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 29 Νοεμβρίου 2002 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κύριο Δ. Γιαννόπουλο και τον κύριο Ι. Κτιστάκη, δικηγόρους των Δικηγορικών Συλλόγων της Αθήνας και της Θήβας αντίστοιχα. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από την απεσταλμένη του αντιπροσώπου της, κυρία Γ. Σκιάνη, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 16 Μαρτίου 2004, το Δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Επικαλούμενο το άρθρο 29 § 3 της

Σύμβασης, αποφάσισε να αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1932 και κατοικεί στην Αθήνα. Είναι συνταξιούχος του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (εφεξής ΙΚΑ).

5. Στις 17 Δεκεμβρίου 1993, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών μία αγωγή κατά του ΙΚΑ με την οποία ζητούσε την καταδίκη του τελευταίου στην καταβολή αποζημίωσης διότι υπολόγισε εσφαλμένα το ύψος των εισφορών του.

6. Στις 31 Ιουλίου 1995, το δικαστήριο απέρριψε την αγωγή (απόφαση αριθ. 3680/1995).

7. Στις 20 Μαρτίου 1996, ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής.

8. Στις 30 Ιουνίου 1997, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών εξαφάνισε την προσβληθείσα απόφαση και έκανε δεκτή την αγωγή του προσφεύγοντος (απόφαση αριθ. 1379/1997).

9. Στις 29 Απριλίου 1998, το ΙΚΑ άσκησε αίτηση αναίρεσης.

10. Στη συνέχεια, το Ελληνικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε τον νόμο 2721/1999, ο οποίος απέκλειε την αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για τις διαφορές που είχαν οικονομικό αντικείμενο κατώτερο των 500.000 δραχμών και διέτασσε την κατάργηση οποιασδήποτε σχετικής δικαστικής διαδικασίας που τυχόν εκκρεμούσε ενώπιον του δικαστηρίου αυτού.

11. Στις 10 Ιουνίου 2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσισε την κατάργηση της διαδικασίας κατ'εφαρμογήν των διατάξεων του νόμου 2721/1999 (απόφαση αριθ. 1687/2002). Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2002.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

12. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

13. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι η διάρκεια της διαδικασίας δεν ήταν υπερβολική. Ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων δεν προσπάθησε να επιταχύνει την διαδικασία και εκτιμά ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια αποφάνθηκαν μέσα σε λογικές προθεσμίες.

14. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 17 Δεκεμβρίου 1993, με την κατάθεση της αγωγής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, και περατώθηκε στις 10 Ιουνίου 2002, με την απόφαση αριθ. 1687/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Επομένως διήρκεσε οκτώ χρόνια και έξι μήνες περίπου για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

15. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αίτηση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει εξάλλου ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

16. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

17. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Frydlender*).

18. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του πάνω στο ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

19. Ο προσφεύγων παραπονείται επίσης διότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένα δικαστήριο στο οποίο να μπορεί κανείς να απευθυνθεί για να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλείται το άρθρο 13 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το

δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

A. Επί του παραδεκτού

20. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει εξάλλου ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

21. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διάταξη αυτή δεν παραβιάστηκε. Ο προσφεύγων θα μπορούσε να καταθέσει κατά των επιληφθέντων της υπόθεσής του δικαστών την αγωγή που προβλέπεται από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Το άρθρο αυτό θεσπίζει την έννοια της της ειδικής αδικοπραξίας δημοσίου δικαίου, η οποία καθιερώνει την εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου που προκύπτει από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε επίσης να καταθέσει μία αγωγή κακοδικίας κατά των δικαστών αυτών.

22. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι οι προσφυγές που προτείνονται από την Κυβέρνηση δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 13, διότι στοχεύουν μόνον στην επιβολή κυρώσεων για την προσωπική συμπεριφορά των δικαστών και δεν προσφέρουν μία άμεση επανόρθωση της επίδικης κατάστασης. Επιπλέον, ο προσφεύγων υπογραμμίζει ότι η Κυβέρνηση δεν προσκομίζει κανένα νομολογιακό παράδειγμα αποτελεσματικής εφαρμογής των προτεινομένων προσφυγών.

23. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 εγγυάται μία πραγματική προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου που να επιτρέπει την προσφυγή κατά της παραβίασης της υποχρέωσης, η οποία

επιβάλλεται από το άρθρο 6 § 1, να εκδικάζονται οι υποθέσεις μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], no. 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI).

24. Εξάλλου, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσφέρει στους ενδιαφερόμενους μία πραγματική προσφυγή με την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης που να τους επιτρέπει να προβάλουν τις αιτιάσεις τους κατά της διάρκειας μιας διαδικασίας (*Κόντη-Αρβανίτη κατά Ελλάδας*, no. 53401/99, §§ 29-30, 10 Απριλίου 2003). Το Δικαστήριο δεν διακρίνει εν προκειμένω κανένα λόγο για να παρακάμψει την νομολογία αυτή, πολύ περισσότερο αφού η Κυβέρνηση δεν βεβαιώνει ότι η ελληνική έννομη τάξη έχει αποκτήσει εν τω μεταξύ μία τέτοια προσφυγή.

25. Συνεπώς, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω της απουσίας στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που θα επέτρεπε στην προσφεύγοντα να επιτύχει την κύρωση του δικαιώματός του να δικαστεί η υπόθεσή του μέσα σε λογική προθεσμία, με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

26. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

27. Ο προσφεύγων αξιώνει 20.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υποστηρίζει ότι υπέστη.

28. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι μία διαπίστωση παραβίασης θα αποτελούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη αποζημίωση.

29. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων υπέστη μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης, της επιδικάζει 1.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο.

B. Εξοδα και δικαστική δαπάνη

30. Ο προσφεύγων ζητεί επίσης 6.000 ευρώ για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Προσκομίζει μία απόδειξη πάνω στην οποία αναγράφεται το ίδιο ποσό, αλλά η οποία συντάχθηκε μόνον για την αμοιβή του δικηγόρου του για την διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

31. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι αξιώσεις του προσφευγόντος είναι υπερβολικές.

32. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας και της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI). Σε ό,τι αφορά τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε η προσφεύγουσα στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η διάρκεια μιας διαδικασίας μπορούσε να επιφέρει μία αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφευγόντος ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ότι πρέπει επομένως να ληφθεί υπόψη το γεγονός αυτό (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Caruano κατά Ιταλίας*, απόφαση της 25 Ιουνίου 1987, série A no. 119-A, σελ. 15, § 37). Εν τούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων δεν προσκομίζει

καμία απόδειξη σε ό,τι αφορά τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον των επιληφθέντων δικαστηρίων. Δεν συντρέχει επομένως περίπτωση επιδίκασής τους. Σε ό,τι αφορά τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη για την παρούσα διαδικασία, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει στον προσφεύγοντα 500 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

33. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται ότι* υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται ότι* υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.
4. *Αποφαίνεται ότι*
 - α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 1.000 (χίλια) ευρώ για ηθική βλάβη και 500 (πεντακόσια) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο,

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

5. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης αποζημίωσης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 9 Ιουνίου 2005 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Γραμματέας

(υπογραφή)

Françoise TULKENS

Πρόεδρος